

MUZEUL „ASTRA” O PROIECȚIE ANTROPOLOGICĂ PRIVIND SIBIU „CAPITALA CULTURALĂ EUROPEANĂ” 2007

Dr. Corneliu BUCUR

Provocarea adresată Sibiului de Marele Ducat al Luxemburgului, care și-a identificat, în graiul sașilor din Sibiu și împrejurimi, idiomul ancestral al propriilor strămoși (unii dintre ei emigrați în marea „cruciadă pașnică” spre răsăritul Europei, de la începutul sec. XII, pentru a fortifica frontierele Regatului Ungariei, ca țărani grăniceri), ar fi trebuit să nască o furtună de idei, o maree de proiecte, un tumult al dialogului celor mulți luminați din cetate, o efervescență a presei, o stăruință colectivă, neostenită, de a căuta și găsi, dimpreună, soluțiile multiple pentru „luminarea” (punerea în ecuație europeană și impunerea în conștiința universală) *identității poliedrice, cultural-istorice sau antropologice, a Sibiului*. Specialiștii Muzicului „Astra” au receptat-o ca atare.

Întâia perspectivă abordată de noi, a fost cea a *devenirii diacronice*, timp de peste opt veacuri, a cetății lui Hermann, de la o modestă *colonie rurală* („Villa Hermanni”), la *burgul medieval* („civitas”) inepugnabil (niciodată cucerit de otomani, prin forța armelor), de la *cetatea meșteșugurilor breslașe, privilegiate, a industriilor hidraulice și a comerțului*, lăuntric și la nivel european (după răscumpărarea obligației de pază a fruntarilor Regatului), la *citadela culturii scrise* (imediat după apariția tiparului, în 1528 aici apărând prima tiparniță), la *orașul reformei luterane* (în varianta lui Melancton), dar și a *contrareformei catolice*, (impusă silnic de Imperiul Austriac), de la *centrul European al invențiilor revoluționare*, datorate oaspeților primiți și găzduiți aici, în solda patriciatului săsesc (Konrad Haas, inventatorul primei rachete în trepte, din lume și Samuel Hanemann, inventatorul homeopatiei – cu trusa „princeps”.

originală, păstrată în Muzeul de Istorie a Farmaciei), la orașul *luminismului*, dar și *al francmasoneriei* (având în persoana guvernatorului Imperiului Austriac, Samuel von Brukenthal, un ilustru exponent al paradigmelor economice și spirituale europene, ctitor al renumitelor colecții de pictură, incunabile și mumismatică, teaurizate în palatul ce avea să devină întâiul muzeu deschis publicului, la 1817, din această parte a Europei). Baronul a fost preocupat, de asemeni, de emanciparea economiei și culturii transilvane, în pas cu progresele tot mai accelerate din Europa, de la *centrul ecumenic multiconfesional și plurimonastic* (cistercienilor din vecinătate care își edifică, în 1212, la Cârța, cea mai estică abație din Europa, iar la Cisnădioara, dobândesc un domeniu în timpul starețului Goccelinus, li se adaugă dominicanii iar, din sec. XVIII, iezuiții, franciscanii și ursulinele, cu toții ctitori de impozante edificii religioase, biblioteci - la 1330 este atestată prima bibliotecă de manuscrise, de școli, licee și universități - întâiul Gimnasiu apare la 1555 și întâia „Academie”, de drept, în 1844), la *centrul* (după edictul lui Iosif al II-lea) de *toleranță religioasă, de „concivilitate”* și chiar *al ortodoxismului românesc*, după așezarea, aici, a sediului primului episcop ortodox. Nicidecum pe ultimul loc ca importanță, Sibiul se cere revelat ca un *centru al științei, culturii și artelor*, chiar dacă i-am aminti, fără să putem exhausta lista, pe Nicolae Olahus, Georg Reichersdorfer, Valentin Frank sau Frankenstein, Christian Schesseus, Georg Kraus, Michail Hissman Transilvanus, Johann Fielstich, dar și pe Gheorghe Lazăr, Ioan Piuaru, Molnar, Andrei Șaguna și Simion Bărnuțiu, iar dintre artizanii și artiștii de renume european pe

artizanii Sebastian Hann și Thomas Lang, sculptorul Elias Nicolai, pictorii Franz Neuhauser, Fr. Schullerus, Carl Dorschlag și Octavian Smigelschi.

Aveam în vedere proiectarea unei asemenea viziuni asupra identității multiple ale Capitalei culturale europene, faptul că cel mai fascinant lucru, în contextul inefabilei și noii staturi culturale a orașului nostru, de „capitală culturală a Europei”, îl constituie efortul de a cunoaște, vorba lui Franz Boas, „cum au devenit lucrurile ceea ce sunt”, cu alte cuvinte, cum au modelat istoria și cultura Europei, fizionomia europeană a Sibiului, deopotrivă în domeniul artefactelor (structură edilitară, arhitectură, fortificații, tehnică militară, meșteșuguri, industrii, port, arte, etc.), cât și în domeniul spiritualității.

Ce motiva o asemenea perspectivă? Cel puțin două realități și un imens orizont de așteptare: pe de o parte, realitatea cultural-istorică, multiplă, valoroasă, polimorfă, excepțională prin conotațiile sale permanente cu Europa occidentală, ce acoperă toate sectoarele vieții materiale și însumează toate segmentele vieții sociale (având și o excelență reprezentare în arhivele sibiene, laice și religioase), mărturisită de mulțimea monumentelor istorice și de vestigiile materiale ce au început a fi restaurate, pe de alta, o disponibilitate a potențialității considerabile, oferită generos, cooperant și sinergic, de instituții de cel mai mare prestigiu științific și cultural, precum Universitatea „Lucian Blaga”, Filiala Academiei Române, Arhivele Statului și ale Centrului „Fr. Teutsch”, Muzeele Naționale Brukenthal și „Astra”, Filarmonica și Teatrul Național „Radu Stanca”, revistele „Transilvania” și „Euphorion” ș.a.

În număr de 25 (pe parcurs au mai apărut și altele, ca de pildă, organizarea unei expoziții permanente, în *Turnul Sfatului*, privind istoria civilizației sibiene între secolele XIV-XX), proiectele concepute de Muzeul „Astra” acoperă aria complexă a unei problematice istorice, socio-culturale și artistice, abordată din perspectiva evoluției istorice și a progreselor marcate în toate domeniile vieții economice sociale și culturale.

Filozofia noastră despre această adevărată aventură spirituală a Sibiului, în context european s-a axat pe concepția devenirii perpetue a comunității și urbei sibiene (și prin interacțiunea sa cu satele din hinterlandul său, incluzând comunitățile rurale învecinate, care au asimilat modelele culturale urbane, de origine occidentală), Sibiul traversând, timp de secole, „funcțiile” culturale: de *fondator* (prin coloniștii veniți aici, din mai multe regiuni ale Germaniei, Franței și țările Beneluxului), de *receptor* (prin prodigioasa activitate de receptare a invențiilor și modelelor cultural-europene, care i-au conferit, încă de la fondarea sa ca oraș, un statut cultural occidental), de *creator* (câci ajunsă la maturitate, societatea sibiană s-a dovedit capabilă să interpreteze „propria partitură”, generând, la rândul său, invenții și modele culturale originale, unele de răsunet universal), de *difuzor* (prin iradierea valorilor culturale, asimilate și gestionate fertil, în orașele și satele din hinterlandul său, deopotrivă românești și săsești, Sibiul marcând, radical, în multe privințe, destinul așezărilor și populației de aici, numeroase din valorile sale trecând apoi munții, spre Țările Române și producând, și aici, importante beneficii sau transformări în economia și cultura orașelor dar și a satelor), iar astăzi, de *restituitor* (prin conservarea a numeroase valori, multe dintre ele unice sau rarissime în Europa, care permit o călătorie în veacuri de mult trecute, o întâlnire cu actanți importanți pe scena istoriei transilvane și europene, de mult trecuți în istorie, și chiar o înțelegere mai profundă a însăși istoriei civilizației europene, nu doar a celei românești, în general, ci și a celei sibiene, în particular).

Cea de a doua perspectivă, tangentă definirii, prin proiectele originale propuse pentru anul 2007, de instituția noastră, „personalității” și staturii europene a Sibiului, a fost cea a *IDENTITĂȚII*.

Dintotdeauna, identitatea persoanei, a comunității de origine, a celei etnice și naționale, a constituit unul din punctele esențiale ale oricărui dialog cultural, la scară locală, națională sau universală.

În contextul proceselor socio-politice și culturale declanșate sau acutizate de fenomenul globalizării, care va domina veacul în care am intrat de curând, datorită progreselor remarcabile în domeniul tehnicilor informaționale și comunicaționale, problema păstrării și afirmării identității pe toate planurile și primordială și etnocultural devine esențială cu atât mai mult cu cât ea reprezintă singura modalitate eficientă de a combate efectele nefaste și neantizante ale globalizării.

Consensual cu *Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial*, din 17 oct. 2003 (semnată și de statul român în anul 2005), Muzeul „Astra” a inițiat, încă din 1990, un vast program, cu o structură piramidală riguroasă (vezi planșa anexă), de revitalizare a tuturor proceselor contemporane de creație culturală tradițională, de recunoaștere, la nivel academic, a virtuților și meritelor reale ale marilor maeștri ai artelor populare, adevărate „tezauru umane vii”, de transmitere, la nivelul tinerelor generații, a tainelor și a virtuților meșteșugurilor artistice tradiționale, de recuperare a propriilor tradiții, la nivelul societăților rurale și de afirmare, pe una dintre scenele naționale de prestigiu, în cadrul unor manifestări spectaculare prestigioase, a valorilor păstrate *in actu* cu atâta voință și conștiință, ca cele mai de preț bunuri culturale, ca adevărate mărci ale propriei identități. Întreg acest ansamblu de manifestări, circumscris generic prin sintagma preluată de la UNESCO, „Tezauru Umane Viu”, va constitui capul de afiș al programelor cultural-artistice din Muzeul în aer liber situat în Dumbrava Sibiului, în anul 2007.

A doua componentă a aceluiași program identitar o constituie manifestările prin care încercăm să provocăm, deopotrivă, la generațiile *vârștnice*, originare din Sibiu și aflate astăzi, pe toate

meridianele lumii, cât și la cele *tinere* (liceeni, în special, aflați la vârsta conturării unei conștiințe a propriei identități, care nu mai poate ocoli paradigma fundamentală a tradiției) sau ale *copilăriei* (atrași prin jocurile și demonstrațiile unui „etno-tehno-parc”), sentimentul necesității revenirii „acasă”, al cultivării „rădăcinilor” propriei culturi (prin deprinderea de a purta portul, de a cânta cântecele și de a juca jocurile tradiționale, specifice fiecărei etnii), al mândriei afirmării propriei identități, în orice împrejurare și, mai ales, în contextul dialogurilor europene și universale.

În cadrul rolului pe care trebuie să-l joace Sibiul, în anul 2007, și în contextul apariției recente a *Convenției UNESCO asupra protecției și promovării diversității expresiilor culturale*, din 20 oct. 2005, problema centrală a programelor anului 2007 devine cea a dialogului cultural (dintre gazde și oaspeți, dintre români și minoritățile naționale, dintre oameni de rase diferite, locuitori sau oaspeți ai Europei, dintre locuitorii Europei de toate vârstele, religiile și profesiile, miza fiind cea a cunoașterii mai depline, prin cultură, cea a apropierii și preturii reciproce, a bunei vecinătăți și conlocuirii armonioase, a cultivării stimei și respectului reciproc, cea a consolidării păcii și prieteniei).

În sfârșit, coincidența integrării României în Uniunea Europeană, tot în anul 2007, impune Sibiului (sperăm, la standarde europene și în cvasitotalitatea formelor de expresie culturală), obligația afirmării plene a propriei identități culturale, proiectată pe cea a identității culturale a României, acuma la început de mileniu și de veac nou și raportată la cele mai moderne paradigme culturale europene. Este ceea ce Muzeul „Astra” s-a străduit, deocamdată, să proiecteze și sperăm să și realizeze.